

Учень як особистість в історії психолого-педагогічної науки та школи

Лов'янова І.В.

Криворізький державний педагогічний університет

Технології особистісної орієнтації намагаються відшукати методи й засоби навчання, які відповідають індивідуальним особливостям кожного учня: змінюють відношення й організацію діяльності, застосовують різноманітні потужні засоби навчання, перебудовують зміст освіти тощо.

Розглядаючи учня як особистість, що формується в процесі навчання, слід з'ясувати, як в історії психолого-педагогічної науки та школи відбувається визнання учня справжнім суб'єктом освітнього процесу.

Особистісна орієнтація освіти своїм корінням сягає глибинних витоків людської культури, в основу її розвитку покладено гуманістичні традиції педагогічної думки, концептуальні положення систем розвивального навчання, технології формування творчої особистості.

Розглянемо їх вплив на розробку сучасної концепції особистісно-орієнтованої освіти.

Проблема гуманізації навчання, освіти й виховання завжди виникала в складних ситуаціях суспільного життя. З часів виникнення дидактики для багатьох вчених-педагогів принцип гуманізму був основоположним у побудові теорії навчання та виховання. Яскравими представниками напрямку гуманізації шкільної роботи й розвитку особистості у вітчизняній педагогіці є К.Д.Ушинський, С.Русова, Г.Ващенко, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський.

Ідея гуманізму, людяності й добротності займає провідне місце в творчій спадщині В.О.Сухомлинського, який переконливо стверджує, що виховання гуманізму, людяності здійснюється через творення людям добра. Гуманізм В.О.Сухомлинського особливо яскраво виявився в його ставленні до організації навчання учнів [3].

Педагогіка завжди була "відкрита" особистісним проблемам, тим більше ці ідеї залишаються актуальними в сучасних умовах розробки моделей особистісно-орієнтованої освіти. У технологіях навчання та виховання стає пріоритетною модель "суб'єкт-суб'єктної взаємодії", а це, у свою чергу, залежить у певній мірі від того, які орієнтири будуть прийняті у освіті, які будуть запроваджуватися виховні системи формування й становлення особистості.

Дослідження феномену особистісно-орієнтованої освіти, визначення її сутності й можливих шляхів становлення почалося у сфері психології з початку ХХ століття. Дослідженню особистості присвячені праці багатьох

вітчизняних та зарубіжних вчених: Л.С.Виготського, С.Л.Рубінштейна, О.Н.Леонтьєва, Г.С.Костюка та інших.

За кордоном сформувався новий напрямок у психології – гуманістична психологія (А.Маслоу, К.Роджерс) – і знайшов своє відображення в педагогічних системах В.О.Сухомлинського і Ш.А.Амонашвілі. Сьогодні в цій області ефективно працюють І.С.Якиманська, Г.О.Балл, Є.В.Бондаревська, І.Г.Єрмаков, О.Я.Савченко, В.В.Серіков та інші.

Положення про своєрідність особистості у єдності двох взаємопов'язаних її сторін – індивідуальності та соціальності – відстоювали у свій час Г.С.Костюк та М.П.Дубінін.

Висновки про суспільно-історичну сутність особистості, про діяльність як основу особистості сформульовані А.Н.Леонтьєвим. Розроблена Л.С.Виготським, С.Л.Рубінштейном, А.Н.Леонтьєвим та іншими концепція отримала назву "діяльнісного підходу в психології".

У сучасній педагогічній літературі знайшли відображення кілька концепцій особистісно орієнтованої освіти. Серед них: психолого-дидактична концепція І.Я.Якиманської, побудована на принципі суб'єктності[4]; позиційно-дидактична концепція В.В.Серікова [2]; культурологічна концепція особистісно орієнтованої освіти Є.В.Бондаревської.

Перелічені концепції є методологічним фундаментом особистісно орієнтованої освіти. Дотримання їх вихідних положень дає змогу надати педагогічній роботі особистісної спрямованості, створити умови, в яких можливе перетворення дитини з пасивного об'єкта в активного суб'єкта освітнього процесу.

В останні роки тенденція переходу від діяльнісного до особистісного підходу та їх синтезу практично реалізується у роботах В.І.Андреєва по вивченню та розвитку творчих здібностей на основі "принципу діялісно-особистісного підходу" до організації навчально-виховного процесу [1].

Сутність особистісно-орієнтованої освіти полягає в "людському" вимірюванні, тобто в процесі й результаті формування ціннісного образу особистості. Освіті надається нова функція – бути суб'єктом перетворення соціуму, сприяти розвитку самостійності й відповідальності особистості, становленню її творчої індивідуальності. Центральне місце в освітній системі відводиться орієнтації на саморозвиток, самоосвіту.

Література

1. Опыт компьютерной педагогической диагностики творческих способностей / Под ред. В.И. Андреєва. – Казань: Изд-во Казанск. ун-та, 1989. – 143 с.
2. Серіков В.В. Личностно-ориентированное образование // Педагогика. – 1994. – № 5.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори у 5-ти томах. – К., 1976. – Т. 2. – 718 с.
4. Якиманская И.С. Формирование интеллектуальных умений и навыков. – М., 1979. – 88с.